

Свети Атанасије Велики

Πότος Αντιοχειζιμα

(Одлуке сабора у Александрији 362. године)

Љубљеним и најжељенијим саслужитељима Евсевију, Лукиферу, Астерију, Киматију и Анатолију, — Атанасије и епископи који беху у Александрији из Италије и Арабије, Египта и Либије: Евсевије, Астерије, Гај, Агатос, Амоније, Агатодемон, Драконтије, Аделфије, Ермеон, Марко, Теодор, Андреј, Пафнутије, други Марко, Зоило, Мина, Георгије, Лукије, Макарије и остали, — радујте се веома у Христу!

1. Будући да сте служитељи Божји и добри управитељи, уверени смо да сте способни да све црквене ствари како треба решавате. Али пошто и до нас дође вест да многи, који се раније због свадљивости одвојише од нас, сада желе да се помире, а такође и многи од оних који се одвојише од веза са Аријанствујућима (Ариоманима) настоје да ступе с нама у општење (заједницу), сматрали смо за неопходно да оно што смо написали, ми и наши љубљени Евсевије и Астерије, да то напишемо и вашој доброти. То исто желе и ови љубљени и заиста најдражи саслужитељи наши, радујући се таквој вести и желећи да, ако је још неко остао далеко од нас, или ако се неко још дружи са Аријанцима, да такав одступи од њихове маније (безумља), да би одсада сви и свуда говорили „Један Господ, једна вера“ (Еф. 4,5). Јер, „шта је тако добро или красно, као што вели песмописац, него да браћа живе заједно“ (Пс. 132,1). Наш је дом Црква, те и мишљење треба да нам је једно исто; јер на тај начин верујемо да ће и Господ с нама боравити, који је рекао: „Уселићу се у њих и живећу“ (2 Кор. 6,16). И: „Овде ћу се настанити, јер сам је заволео“ (Пс. 131,14). А то „овде“, где је другде, него тамо где се проповеда једна вера и благочешће?

2. Заиста, желели смо и ми из Египта, да заједно са љубљеном нашом браћом Евсевијем и Астеријем, ради многих разлога а осо-

(Превод са грчког по тексту из Migne, Patrologia Graeca, t. 26, col. 796—809).

бито ради те ствари, да дођемо, да би смо уједно и вашу љубав загрлили и овим миром и сагласношћу заједнички се наслађивали. Али, пошто нас црквене потребе задржавају, као што смо вам и у другим писмима јавили и као што можете дознати од тих истих саслужитеља наших, било нам је свакако жао. Замолили смо, међутим, те исте наше саслужитеље, Евсевија и Астерија, да дођу уместо нас к вама, и благодарећи њима — богопоштовању. Јер, мада су они могли журити да се врате у своје епископије („парикије”), ипак су ради хитне црквене потребе пре од свега другог изабрали пут к вама. Пошто они на то пристадоше, ми се утешисмо; јер када су тамо они и ви, и ми сви себе сматрамо да смо тамо са вама.

3. Све, дакле, оне који желе да се измире са нама, и особито оне који се окупљају (на богослужење) у Старој цркви, и оне који одбегавају од Аријанаца, ви призовите к себи и примите их као оци синове, и прихватите их као учитељи и старатељи, и присаједините их љубљенима нашим који су око Павлина. Немојте од њих ништа друго тражити, него само да анатемишу Аријанску јерес и да признају исповећену од Светих Отаца у Никеји веру, и такође да анатемишу и оне који говоре да је Дух Свети створење и да је одвојен од суштине Христове. Јер то уистину значи отступати од мрске јереси Аријанаца: не раздељивати Свету Тројицу и не говорити да је нешто у Њој створено. Јер они који се праве да признају исповећену у Никеји веру, а усуђују се да хуле против Духа Светог, ништа друго не чине већ само на речима одричу Аријанску јерес, док је се у свом мишљењу држе. Такође нека сви анатемишу безбожно учење Савелијево и Павла Самосатског, и манију (безумље) Валентинову и Василидову, и безумље Манихејско. Јер када то тако буде учињено, биће од свих отстрањено свако зло подозрење, и показаће се једино чиста вера Католичанске Цркве.

4. Да такву пак веру имамо и ми и они који су свагда с нама били у општењу (заједници), мислимо да то није непознато ни вама нити икоме другом. Пошто се, дакле, обрадовасмо свима који желе да се сједине, а нарочито онима који се окупљају у Старој цркви, веома прославивши Господа за све то и за ту њихову добру намеру, молимо вас да њихова сагласност буде у овоме што напред рекосмо, и ништа више од тога: нити они који се окупљају у Старој цркви да траже нешто од вас, нити ови око Павлина да истичу нешто друго или нешто више од онога што је у Никеји (одређено).

5. За онај пак писани летак („питакион”), кога неки много спомињу, као да је он састављен на Сардичком сабору о вери, њега не треба чак ни читати нити спомињати, јер сабор тај ништа такво није одредио. Истина, неки су (тада) тражили нешто да напишу о вери, као да Никејски сабор није био довољан, и чак су то самовољно и покушали. Али је сабор који се састао у Сардици негодовао и одредио да се ништа више о вери не пише, него бити задовољан исповећеном од Никејских Отаца вером, јер њој нема шта да недостаје, него је пуна благочешћа („евсевис” = праве вере), и да не треба излагати другу веру, да се не би мислило да је вера написана у Никеји несавршена, те се тако да повод онима који то хоће да много пута пишу и доносе одредбе о вери. Зато, ако неки то или

нешто друго буду истицали, ви их спречавајте, и убеђујте их већма да буду мирољубиви. Јер у томе ми ништа друго не видимо, него само свадљивост. Оне пак које неки окривљаваху што говоре о „три ипостаси“, због тога што су то несветописамске речи и по себи сумњиве, ми смо њих молили да ништа више не траже осим Никејског исповедања. Међутим, ми смо их из радозналости испитивали да бисмо дознали да ли и они тако говоре као што говоре Ариоманити: да су (те три ипостаси) отуђене и далеке једна од друге, и међусобно различитих суштина („аллотриоусиус“), и да је свака ипостас за себе одељена као што су то друга створења и људи рођени од људи? Или, да су то различите суштине, као што је злато, или сребро, или бакар, да ли и они тако схватају? Или, да ли и они тако мисле када говоре „три ипостаси“ као што други јеретици говоре о три принципа и три бога? Они су нам потврдили да тако никада нити су говорили нити су мислили. Када смо их ми упитали: Како онда то говорите, и зашто уопште такве речи употребљавате? — одговорили су: Зато што верујемо у Свету Тројицу; не само по имену Тројицу, него Тројицу која стварно јесте и постоји („усан ке ифестосан“). Јер ми знамо да Отац истински јесте и постоји, и Син заиста у суштини („енусион“) јесте и постоји, и Дух Свети постоји и јесте. Ми нити говоримо три Бога, или три принципа, нити уопште подносимо оне који тако говоре или мисле. Него знамо за Свету Тројицу, а једно Божанство и један принцип: Сина једносушног Оцу, као што рекоше Оци, а Духа Светог не као створење, нити туђег, него својственог и нераздељивог од суштине Сина и Оца.

6. Прихвативши њихово тумачење ових речи и њихову одбрану, испитали смо затим оне које они оптуживаху што говоре „једна ипостас“, да ли они то говоре онако како Савелије мисли, тј. с циљем порицања Сина и Светог Духа, или да Син нема бића („анусиу онтос“) и да Дух Свети не постоји („анипостату“)? Али и ови нам потврдише да нити тако говоре, нити су икада тако мислили. Него, веле, ми говоримо „(једна) ипостас“ сматрајући да је исто рећи „ипостас“ или „суштина“. А сматрамо да је једна (ипостас) због тога што је Син из суштине Очеве и што Им је и једна иста природа. Јер ми верујемо да је Божанство једно и једна је његова природа; није природа Оца друкчија, а природа Сина и Духа Светог туђа Њему. И тако се овде са овим сагласише и они који бише нападнути због тога што говоре „три ипостаси“, и ови опет који говоре „једна суштина“ прихватише њихово (исповедање) како га они протумачише. И обадве стране анатемисаше и Арија као христорборца, и Савелија и Павла Самосатског као безбожнике, и Валента и Василида као туђе истини, и Манихеја као проналазача зала. Благодаћу пак Божјом сви се, и после оваквих објашњења, заједнички сагласише да је од оваквих речи боља и тачнија исповећена од Отаца у Никеји вера, и да се надаље више треба задовољавати употребом њених израза.

7. А и што се тиче домостроја Спаситељевог по телу, пошто и о томе изгледа да неки споре између себе, ми испитасмо и једне и друге, и нађосмо да оно што исповедају једни с тим се саглашавају и други. Наиме, не као што пророцима „дође Реч (Логос) Господња“ (Јер. 1,2), да тако, на крају векова, дође Она и у светог човека, него

сама Реч (Логос) постаде тело (Јн. 1,14), и будући у облику Божјем узе обличје слуге (Флб. 2,6—7), и од Марије постаде по телу човек ради нас. На тај начин, савршено и свецело, род људски, ослобађан у Њему од греха и оживљаван из мртвих, уводи се у Царство Небеско. А и ово још они исповедише: да Спаситељ није имао тело без душе („апсихон”), нити неосетљиво, нити без разума („аноитон” = без ума). Јер, када Господ постаде ради нас човек, оно тело Његово какво је имао није било неразумно („аноитон”), нити је у Њему, Логосу, извршено само спасење тела, него и душе. Он који је истински Син Божји, постао је и Син човечји; и будући Јединородни Син Божји, Он исти постао је и прворођени међу многим браћом (ср. Рм. 8,29). Отуда, није други био Син Божји пре Аврама, а други после Аврама (ср. Јн. 8,58); нити је један васкрсао Лазара, а други питао за њега, него је један и исти на људски начин говорио: „Где Лазар лежи?”, а на божански га васкрснуо (ср. Јн. гл. 11). Један и исти је био Онај који је на телесни начин као човек пљувао, и на божански начин као Син Божји отворио очи слепоме од рођења (ср. Јн. гл. 9). Телом је страдао, као што вели Петар (1 Петр. 4,1), а на божански начин је отварао гробове и васкрсавао мртваце (ср. Мт. 27,52). Схватајући на основу овога на исти начин и све остало што је речено у Еванђељу, они нас уверише да исто мисле о оваплоћењу и очовечењу Логоса.

8. Пошто, дакле, ово све би овако исповећено, вас молимо да оне који тако исповедају и тако тумаче ове изразе које употребљавају, не осуђујете самовољно нити одбацујете, него их примајте када желе да се помире и оправдају. Оне пак који не желе да тако исповедају и тумаче те речи, њих одбацујте и изобличавајте, јер су сумњивог схватања. Не прихватајући такве, саветујте онима који правилно тумаче и схватају да ништа више једни друге ни испитују, нити да споре о нечем некорисном, нити да се боре против таквих речи, већ нека буду сагласни са благочествим (= побожним, православним) веровањем. Јер они који не мисле овако, него се само свађају око таквих ситних речи и траже нешто друго од онога што је написано у Никеји, такви не раде ништа друго него „напајају ближњег свога мутним пићем” (Авак. 2,15), као мрзители мира и љубитељи раздора. Али ви, као људи добри и верне слуге и пристави Господњи, одбацујте и спречавајте оно што је страшно и што изазива саблазан, а више од свега изабирајте такав мир, само када је вера здрава (правилна). Можда ће нас Господ помиловати, и подељено сјединити. А када постане једно стадо, опет ћемо сви имати једнога Вођу — Господа нашег Исуса Христа.

9. Према томе, иако ништа више није требало тражити сем Никејског сабора, нити дозвољавати речи настале из радозналости и свадливости, али ради мира и из разлога да не одбацујемо оне који хоће да правилно верују, ми то одобрисмо и оно што они исповедише укратко записасмо, — ми, који остадосмо у Александрији, заједно са саслужитељима нашим Астеријем и Евсевијем, јер многи између нас отпутоваше у своје епископије („парикиас”). Ви пак са своје стране, тамо где се и до сада обично сакупљасте, заједнички прочитајте то и затражите да се ту сви позову. Јер је праведно да

се ту прво прочита Посланица и да се ту присаједине они који желе и траже мир. А када се они присаједине, онда тамо где сав народ буде желео, ту, у присуству и ваше доброте, држите богослужбене скупове и Господа сви заједнички прослављајте.

Поздрављају вас браћа која су са мношвом. Желим вам, ја Атанасије, да будете здрави и да нас помињете пред Господом. Тако исто и остали окупљени епископи потписах. И два ђакона, послана од Лукифера, епископа острва Сардије, Ереније и Агапит; и од Павлина послани Максим и Калимерос, такође ђакони. А присутни беху и неки монаси епископа Аполинарија, ради овога од њега послани.

10. А ово су сваки посебно од напред споменутих епископа, којима је Посланица написана: Евсевије из града Виргила у Галији, Лукифер са острва Сардије, Астерије из Петре у Арабији, Киматије из Палта у Келесирији, Анатолије из Еулије.

А они који послаше јесу: папа Атанасије и они који с њим беху у Александрији: ови исти Евсевије и Астерије, и остали — Гај из Паратонија близу Либије, Агатос из Фрагона и из дела Елеархије у Египту, Амоније из Пахнамуна и осталог дела Елеархије, Агатодемон из Схедије и Менелайта, Драконтије из Малог Ермунола, Аделфије из Онуфа у Лихни, Ермион из Тана, Марко из Зигре близу Либије, Теодор из Атрива, Андрија из Арсеноита, Пафнутије из Саоа, Марко из Фила, Зоило из Андра, Мина из Антифрона.

Ово потписа и Евсевије на латинском, што у преводу гласи: Ја Евсевије епископ, по вашој тачности („акривиан“) коју сте с обе стране међусобно исповедили сагласивши се о ипостасима, и ја се сагласих. Тако исто и о оваплоћењу Спаситеља нашег: да је Син Божји и човек постао, узевши на себе све осим греха, какав је и древни човек створен, то потврдих онако како је то речено у Посланици. А пошто се говори да је онај Сардички писмени летак („питакион“) спољашњи (тј. вансаборски), да не би изгледало да се поред Никејске излаже друга вера, и ја се с тим слажем, те га не треба ни показивати, да се неби сматрало да се тиме искључује Никејска вера. Желим вам да будете здрави у Господу.

Ја Астерије слажем се са овим што је напред написано, и желим вам да сте здрави у Господу.

11. И пошто би послан овај Томос из Александрије, тако потписан од гореспоменутих, после тога потписах и ови:

Ја Павлин тако мислим, као што примих од Отаца: Оца савршенога да Он јесте и постоји, и постојећег Сина савршеног, и постојећег Духа Светог савршеног. Зато и прихватам напред изложено тумачење о трима ипостасима, и о једној ипостаси или суштини, а и оне који тако мисле. Јер је благочестиво мислити и исповедати Свету Тројицу у једном Божанству. А и о очовечењу Логоса Очевог, које је било ради нас, тако мислим као што је написано, да, по апостолу Јовану, Логос постаде тело; не како мисле они најбезбожнији који говоре да је Он претрпео неку промену, него да је ради нас постао човек родивши се од Свете Дјеве Марије и Духа Светог. Јер Спаситељ није имао тело ни без душе, ни неосетљиво, ни без ума („аноитон“); нити је, када је Господ постао човек ради нас, оно тело

Његово какво је имао било без ума („анџитон“). Тако, анатемишем оне који одбацују исповећену у Никеји веру и не говоре да је Син из суштине Очеве и једносуштан Оцу. Анатемишем и оне који говоре да је Дух Свети створење постало кроз Сина. И још анатемишем Савелија и Фотина, и сваку јерес, слеђујући за вером Никејском и за свим што је напред написано. Будите здрави желим вам ја Картерије.